

Mali rječnik govora Peteranca

Grčić, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:086236>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**HELENA GRČIĆ
DIPLOMSKI RAD**

MALI RJEČNIK GOVORA PETERANCA

Čakovec, rujan 2020.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Helena Grčić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Mali rječnik govora Peteranca

MENTOR: prof. dr. sc. Đuro Blažeka

Čakovec, rujan 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK	4
SUMMARY	5
1. UVOD	6
2. PETERANEC	7
2.1. Geografski položaj i demografske odrednice Peteranca	7
2.2. Povijest Peteranca	8
2.2.1. Povijest župe.....	9
2.2.2 Povijest školstva.....	11
2.3. Društveni život	12
3. TEMELJNE JEZIČNE OSOBINE GOVORA PETERANCA	15
3.1. Akcentuacija	15
3.2. Vokalizam	16
3.3. Morfologija	17
4. MALI RJEČNIK GOVORA PETERANCA	17
5. ZAKLJUČAK	37
LITERATURA	38
PRILOG 1	39
Životopis	40
Izjava o samostalnoj izradi diplomskog rada	41

SAŽETAK

Naselje Peteranec pripada istoimenoj općini unutar Koprivničko-križevačke županije. Smješteno je na sjeveroistoku Hrvatske, a prvi puta se spominje u srednjem vijeku u sklopu župne crkve Sv. Petra po kojoj je dobilo ime. Sredinom 16. st. naselje je stradalo u osmanskim prodorima te je obnovljeno početkom 17. st. kada je i župa ponovno obnovljena. Peteranec je do sredine 18. st. bio središnji dio Koprivničkog vlastelinstva (tzv. provincijala), a tada je pripojen Vojnoj krajini gdje postaje satnijskim središtem Đurđevačke pukovnije te školskim središtem za Peteransku i Sokolovačku satniju. Između dva svjetska rata spada u najnaprednija podravska sela s bogatom knjižnicom i razvijenim društvenim životom. Stagnira nakon II svjetskog rata sve do 1993. godine kada ponovno postaje općinskim središtem. Općini Peteranec, osim naselja Peteranec, pripadaju Sigetec i Komatnica. Točnost podataka je upitna jer kako autorice Maresić i Menac-Mihalić navode „zbog nedostatka pisanih povijesnih potvrda još uvijek nije utvrđeno niti točno vrijeme doseljavanja niti prostor odakle potječu Peterančani.“ (Mesarić, Menac-Mihalić, 2008.)

Prema Lončarićevoj klasifikaciji kajkavskog narječja, govor Peteranca pripada turopoljskom poddijalektu, jednom od petnaest poddijalekata kajkavskoga narječja. Prema Ivšićevoj podjeli kajkavskih govora s obzirom na akcentuaciju pretpostavka je da je stanovništvo doseljeno iz Posavine pa je tako govor Peteranca smjestio u svoju III., mlađu kajkavsku grupu iako je odmah upozorio na to da govor odstupa od okolnih govora. Dakle, prema teritoriju prostiranja govor Peteranca svrstan je u turopoljsko-posavski dijalekt. Zaključuje da je „osnovna karakteristika te akcentuacije to što je s metatonijskog cirkumfleksa (novoga praslavenskoga dugosilaznoga naglaska u središnjem položaju) silina pomaknuta prema početku riječi, ali se ona ne pomiče s medijalnih kratkih slogova.“ (Ivšić u Lončarić, 1991.) Pritom je ustvrdio da je takva akcentuacija u vezi s podrijetlom stanovništva te činjenicu kako u govoru nalazimo utjecaje susjednih govora s ograničenim mjestom naglaska što je svakako razumljivo.

KLJUČNE RIJEČI : općina Peteranec, kajkavsko narječje, rječnik, turopoljsko posavski dijalekt

SUMMARY

Settlement Peteranec belongs to the municipality of the same name in Koprivnica–križevci county. It is located in the northeast of Croatia, and first time mentioned in the Middle Ages within the parish church of St. Peter after which it was named. In the middle of the 16th century, settlement perished in Ottoman incursions and was restored at the beginning of the 17th century when the parish church was also restored. Peteranec was the central part of the Koprivnica manor unit until the middle of the 18th century (the so-called provincials) and then it was annexed to the military frontier where it became the station center of the Đurđevac regiment and also a school center for the Peteran and Sokolovec companies. Between two conscious wars it belongs to the most advanced Podravina villages with a rich library and a developed social life. Stagnated after World War II. until 1993. when it again becomes the municipal center. The municipality of Peteranec, apart from the settlement of Peteranec, includes Sigetec and Komatnica. The accuracy of the data is questionable as the authors Mesarić and Menac-Mihalić states „due to a lack of written historical confirmations it has not yet been determined neither the exact time of immigration nor the place of origin of people from Peteranec.“ (Mesarić, Menac-Mihalić, 2008.)

According to Lončarić's classification of the Kajkavian dialect, the Peteran language belongs to Turopolje dialect, one of fifteen subdialect of the Kajkavian dialect. According to Ivšić's division of Kajkavian speech with regard to accentuation, the assumption is that the population immigrated from Posavina, so he placed the speech of the Peteran in his 3rd group, a younger Kajkavian group although he immediately warned that speech deviates from surrounding speeches. Therefore, according to the territory of the spread, the speech of the Peteranec is classified in the Turopoljsko-posavski dialect. He concludes that the basic characteristic of that accentuation is that it is from the metatonic circumflex (the new Proto-Slavic long-descending accent in the central position) the force is shifted towards the beginning of the word, but it doesn't shift from the medial short syllables. (Ivšić u Lončarić, 1991.) In doing so, he argued that such an accentuation was related to the origin of the population and the fact that in speech we find the influences of coexisting speeches with a limited place of emphasis, which is certainly understandable.

KEY WORDS : municipality of Peteranec, Kajkavian dialect, dictionary, Turopolje-Posavina dialect

1. UVOD

Tijekom studiranja često smo slušali o narječjima i njihovoj uporabi u nastavi pa tako i o dječjoj imanentnoj gramatici. Kao što navodi Alerić imanentna gramatika je gramatika nekog organskoga idioma te kao takva ne označava jedinstvenu kategoriju jer postoji više organskih idioma. „Ona se stječe spontano, nesvjesno i u relativno kratkom razdoblju. Kao primarna gramatika ona omogućuje stjecanje primarne jezične kompetencije. Zato je posve očito kako se u svom prirodnom komunikacijskom okruženju dijete može potpuno izraziti bez ikakvih komunikacijskih poteškoća jer upotrebljava jezik kulture kojoj pripada i s kojom se identificira.“ (Alerić, 2006.)

Uz pojam imanentne gramatike ističe se i načelo zavičajnosti koje postaje vrlo važna nadopuna načelu standardnog jezika te kao takvo uvelike doprinosi njegovu usvajanju. Nažalost, zavičajni govorni idiom djeteta često se ne uvažava već se smatra pogrešnim i neprimjerenim u školama zbog čega se dijete osjeća manje vrijednim te mu je tako otežano usvajanje standardnog jezika. Postavlja se pitanje „na koji će se način izraziti dijete koje počinje učiti književni jezik – kada taj jezik još ne zna, a dijalektom ne smije, odnosno ispravlja mu se svaka riječ.“ (Lončarić u Turza-Bogdan, 2008.) Smatram da se pojedinac nikada ne bi trebao sramiti svojeg govora niti pozadine iz koje dolazi već bi na to morao biti ponosan. Govor nikako nije mjerilo inteligencije niti bilo kojeg drugog čimbenika u čovjekovu životu. „Otkad je kajkavština (i čakavština) svedena na status narječja, dakle, neravnopravnog govornog izričaja spram standarda, ne samo da smo svjedoci njena potiskivanja nego su tom inferiornosti obilježeni i njeni govornici – oni postaju predmetom omaložavanja pa i otvorenog ismijavanja.“ (Hranjec, 2004.) Sve navedeno ponukalo me da za temu diplomskog rada odaberem upravo svoj zavičajni idiom – peteransku kajkavštinu.

Cilj ovog rada jest ukratko predstavljanje naselja Peteranec kao i njegova govora kroz mali rječnik kako bi se na taj način sačuvalo to jezično blago. Za početak će se općenito predstaviti naselje i općina Peteranec, odnosno njegov geografski smještaj kao i demografske odrednice nakon čega slijedi kratak prikaz njegove povijesti i društvenog života. Zatim slijedi opis temeljnih istaknutih jezičnih osobina govora Peteranca kojima se ističe od ostalih govora. Na poslijetku stoji rječnik specifičnih riječi sakupljenih iz

osobnog govora ili iz literature. Uz svaku riječ navedena je rečenica kao konkretan primjer uporabe pojedine riječi. Smatram da na taj način sakupljamo i čuvamo blago našeg jezika kao i baštinu svojeg kraja kako bismo je sačuvali od zaborava.

2. PETERANEC

U prijašnja su vremena Peterančane posprdno nazivali *mudlinima*, a legenda o *Mudlinima* glasi :

Mudlini so pregledali

Težaki so delali posla na polu. Kopali so kuruza. Cel den posla. Deca so od sitinca delala stolce i stole, roge od kore, fučke od dreva, cvilili so z travami, naganjali se po podolju, igrali se pirisa i bincega. Žene so spravljale jesti. Dele so v kotel kuhat mudline. Dok so otišle fkraj, jedna je žaba skočila v kotel. Mali dečec se nalukaval je l bo skoro gotovo jesti i videl žabine joči. Splašil se i počel vikati: 'Mudlini so pregledali!' Od tada Peterančane zovu Mudlini. (Njerš, 2013.)

Osim navedene legende o *mudlinima*, postoji još jedna priča iz usmene narodne predaje o nastanku imena naselja. Naime, u prijašnja je vremena Petar, slučajni prolaznik, putovao ovim krajem s *rancem* (torba puna hrane) na ramenu te je vidjevši ljepotu ovoga kraja odlučio ovdje ostati. Zbog lijepog *ranca* na kojem su zavidjeli Petru naselje je dobilo ime Peteranec.

2.1. Geografski položaj i demografske odrednice Peteranca

Naselje i općina Peteranec nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske kao dio Koprivničko – križevačke županije kojoj pripadaju još 20 općina i tri grada. Graniči s gradom Koprivnicom i općinama Koprivnički Ivanec, Drnje, Gola, Hlebine i Koprivnički Bregi. Općina Peteranec je jedinica lokalne samouprave koja obuhvaća naselja Peteranec, Sigetec i Komatnicu te pokriva površinu od 51,77 kvadratnih kilometara (2,9 % od ukupne površine Koprivničko-križevačke županije).

Slika 1. Geografski položaj naselja Peteranec

Izvor : <https://www.google.com/maps/place/Peteranec/>, 6.6.2020.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine općina broji 2704 stanovnika što ju čini relativno dobro naseljenom (u Peterancu 1431 stanovnika, u Sigecu 1212 i Komatnici 61). Stariji podatci pokazuju da broj stanovnika pada u usporedbi s popisom iz 2001. godine kada je općina brojala 2848 stanovnika (u Peterancu 2006, u Sigecu 765 i Komatnici 77 stanovnika) što je 144 stanovnika manje. Ipak općina Peteranec ima najmanji pad broja stanovnika na području Koprivničko-križevačke županije. (Matijašić 2016.)

2.2. Povijest Peteranca

Iako nedostaje konkretnih provjerenih podataka, prema istraživanjima kojima se bavio Petrić doznajemo da su na području općine Peteranec pronađeni nalazi iz ranog eneolitika, takozvane Seče kulture (3500 – 3200 godine prije Krista) na području Seča, južno od Peteranca i na Vratnecu (Cerinama), sjeverozapadno od naselja. Poznato je da se na području današnjih naselja : Peteranca, Drnja, Botova, Torčeca, Sigeca, Komatnice, Hlebina te Gabajeve Grede počela razvijati antička civilizacija pomiješana sa kulturom panonskoga naroda Jaza nakon što su Rimljani spomenuta naselja uključili u sustav Rimskog Carstva. Nakon velike seobe naroda ovdje se doseljavaju Hrvati i osnivaju naseobine i naselja o kojima kasnije pojavom dokumenata nešto više saznajemo.

Dakle, stari se Peteranec zvao Sv. Petar, a 1334. godine je bio središtem istoimene župe kao i 1501. godine, a bio je smješten na prijelazu preko rijeke Drave. „Kako je danas Peteranec udaljen od Drave može se objasniti preseljenjem sela zbog nadiranja rijeke ili, što je manje vjerojatno, promjenom njezina toka.“ (Lončarić, 2005). Južno od Peteranca postojao je posjed zvani Peturkove Gorice. Kasnije je dio Peteranca spadao pod vlastelinstvo Koprivnicu, a dio je činio zajednički posjed sa Strugom. Prema prikupljenim podacima zabilježeno je kako je Peteranec u 18. stoljeću postao središtem kapetanije. Osim toga bio je i važno središte Vojne krajine u Podravini. U zapisniku od 9. siječnja 1765. godine spominje se proglašenje Peteranca slobodnim povlaštenim vojnim komunitetom, što znači vojnokrajiskim gradskim naseljem. (Hrvatski povijesni portal, Petrić, 2008.)

2.2.1. Povijest župe

Župa svetog Petra i Pavla apostola u Peterancu djeluje unutar Varaždinske biskupije kao dio Koprivničkog dekanata. U Spomenici župe Peteranec zabilježeno je da je tamošnji župnik Matija Krančina (1791. - 1805.) 1804. godine nabavio tri oltara (koje je izradio Matija Gallo) za župnu crkvu. Ništa pobliže o njima nije navedeno osim da su izrađeni u gradu Ptuju u Donjoj Štajerskoj. Od ta tri oltara sačuvan je samo jedan, glavni oltar, istaknut svojim dimenzijama i velikim brojem kipova od kojih se posebno ističu četiri kipa apostola i anđeli adoranti uz tabernakul, s grozdom odnosno snopom žita u rukama. (Baričević, 2015.) Danas je glavni oltar posvećen svecima zaštitnicima župe Sv. Petru i Pavlu dok je pokrajnji oltar (koji je izgorio u požaru 1998. godine) posvećen Sv. Valentinu i Isusu.

Slika 2. Glavni oltar župne crkve Sv. Petra i Pavla u Peterancu

Izvor : *osobna arhiva*

Župna crkva prvi puta se spominje u srednjem vijeku 1267. kao župna crkva Sv. Petra (*Ecclesia sancti Petri circa portum Draue*). Jedno od tumačenja samog porijekla naziva naselja Peteranec pripisuje se upravo toj crkvi. Ona je, kao i naselje, oštećena prilikom osmanskih napada u 16. st, a do ponovnog utemeljenja dolazi 1789. godine. Prema provjerenim podacima župna crkva izgrađena je oko 1773. u kasnobaroknom stilu. U crkvi je, uz glavni oltar, osobito zanimljiv kameni portal te samostojeća krstionica. U blizini crkve nalazi se kurija župnog dvora izgrađena oko 1880. godine.

Danas je župna crkva na novo obnovljena, a kao župnik svoju dužnost obnaša velečasni Ozren Bizek.

Slika 3. Župna crkva Sv. Petra i Pavla u Peterancu

Izvor : *osobna arhiva*

2.2.2. Povijest školstva

Prema priložima koje je prikupio i zapisao H. Petrić, detaljnije je opisano školstvo u Peterancu u razdoblju od 1765. do 1918. godine. Tako saznajemo da se škola u Peterancu prvi puta spominje 1765. kao trivijalna škola, dok nastava započinje 1. studenoga 1829. u školskoj zgradi koja je postojala u neposrednoj blizini današnje. „U početku je obuka bila isključivo samo na njemačkom jeziku, a od 1840. je učitelju zabranjeno s djecom govoriti na materinskom jeziku. Tek je kasnijim promjenama uz njemački uveden i hrvatski jezik.“ (Petrić, 2000./01.) Ta se 'početna' škola nazivala 'Divisionsschule' jer su u nju osim dječaka iz Peteranske satnije dolazili i neki iz Sokolovačke. Ta je škola imala samo jednu učionicu, a o njenoj učinkovitosti doznajemo iz uspomenice : „Neima dvojbe, da je bivša erarialna trivijalna škola blagotvorno djelovala na naobrazbu puka. Iz te škole proizašlo je mnogo prosvjetljenih muževa, koji su se dostali javnih služba i častih bez svake višje naobrazbe. Nu kako je

ipak ta škola bila ustrojena jedino u svrhu, da se iz nje proizašli mladići pripreme za vojničku službu, bilo je njezino djelovanje na obću naobrazbu pučanstva samo djelomično.“

Za razliku od trivijalne, 8. studenoga 1830. godine osnovana je opća ili elementarna škola koju je moralo pohađati svako dijete oba spola dvije godine svaki dan, te kroz druge dvije godine blagdanom ili nedjeljama. Četrdesetak godina nakon, 8. lipnja 1871. službeno je prestala nastava na njemačkom jeziku i bio je uveden hrvatski kao nastavni jezik. Kao važan datum ističe se i 23. listopada 1880. kada je odlukom vlade dječja i djevojačka škola spojena u jedinstvenu školu pod nazivom '*Obospolna obća pučka škola.*'

Školska je zgrada posljednju renovaciju doživjela 2017. godine te je 4. rujna iste službeno otvorena za sve učenike do četvrtog razreda nakon čega učenici na daljnje školovanje odlaze u susjedno selo Drnje. Nosi naziv '*Područna škola Fran Galović*' u čast najvećem simbolu našega kraja, a broji oko 50-ak učenika.

Slika 4. Područna škola Fran Galović u Peteranec

Izvor : *osobna arhiva*

2.3. Društveni život

Još je od prošlih vremena poznato kako su 'najvažniji' dani u naselju i župi oni kada se obilježavaju neki od svetaca zaštinika mjesta odnosno *prošćenja*, pa tako naselje

slavi tri sveca : Petra, Pavla i Valentina. Crkva je bila glavno okupljalište Peterančana, a i većina događaja, običaja i vjerovanja vezana je upravo uz crkvene blagdane.

Pavlovo je prvo *peteransko prošćenje* koje se slavi 25. siječnja, a za taj je dan postojala posebna imendanska čestitka (zabilježila Njerš, 2013.):

*K Pavlovomu debel sneg zameo je dol i breg
Ja čestitat moram iti makar sneg do riti
Igraj, pleši pak se gosti letos si se zmučil dosti
I v gorice moraš iti, oštrit kolce, rezat lozje
Kaj bo vina i za k letu ak te bo na svetu
Ak te nebo, imenjak te primle v nebo.*

Idući je veliki blagdan spomendan svetih Petra i Pavla koji se obilježava 29. lipnja te je upravo taj dan najveće *prošćenje* u selu. Ta se tradicija održava i danas kao i običaj odlaska na svetu misu te navečer pod *štant na gverc*. Među ostalim Njerš navodi kako su „nekada mladići djevojkama kupovali i tajno poklanjali licitarska srca.“ (Njerš, 2013.) Dok se navečer održavala vatrogasna zabava.

Na području općine Peteranec djeluju brojne udruge, društva te sportski klubovi. Svi se oni trude na svoj specifičan način dopinjeti životu u naselju i tako obogatiti svoju mjesnu zajednicu. Neki od njih trude se promovirati naselje na brojne načine pa tako i organizacijom poznatih manifestacija na koje se odazivaju sami mještani kao i stanovnici okolnih naselja i gradova. Od poznatijih manifestacija valja izdvojiti *Mudlinjadu* (datum tradicionalnog održavanja je 30. svibnja) kada se posjetiteljima poslužuje tradicionalno tijesto sa preljevom od vrhnja kao što kaže i pjesma nepoznatog autora koju je zapisala Ljiljana Levaković : „*Mudlini so testo z vrhnjem polejano./Tak grejo i diše topli i debeli.*“ (Levaković, 1998.). Druga najpoznatija manifestacija jesu *Galovićeve jeseni* posvećene 'simbolu' Peteranca – Franu Galoviću.

Udruga žena *Hrvatsko srce Peteranec* djeluje od 6. lipnja 1999. godine i broji tridesetak članica i članova. Iako se radi o udruzi žena ona ima i muških članova te se bavi kulturnim i humanitarnim radom kao i sportskim aktivnostima. Udruga njeguje stvaralaštvo, tradiciju i kulturu Peteranca, pomaže potrebitima te surađuje s drugim udrugama pri promociji ovoga kraja.

Slika 5. Članovi Udruge žena *Hrvatsko srce* u Peterancu

Izvor : <https://kckzz.hr/udrugazena-hrvatsko-srce-peteranec-tradicionalnom-mudlinijadom-proslavila-20-godisnjicu-rada/> , 6.6.2020.

KUD *Fran Galović* u Peterancu već dugi niz godina okuplja plesače, pjevače i svirače na promociju pjesama i plesova specifičnih za naselje i sam *peteranski kraj*. Osim navedenog, bave se i njegom starih narodnih nošnji ovoga kraja te sudjeluju u brojnim manifestacijama, kako u zemlji tako i izvan nje.

Osim navedenog svakako valja spomenuti i DVD Peteranec kao i nogometni klub *Panonija* koji također svojim radom nastoje pridonjeti dobrobiti zajednice.

Slika 6. Članovi KUD-a *Fran Galović* u Peterancu

Izvor : <https://epodravina.hr/foto-kud-fran-galovic-i-udruga-zena-peteranec-obilježili-galovicevu-jesen/>, 6.6.2020.

3. TEMELJNE JEZIČNE OSOBINE GOVORA PETERANCA

Kao što iznosi Lončarić, kajkavsko narječje jedno je od triju narječja unutar hrvatskoga jezika (Lončarić, 1990.), ali kao što zaključuje Turza-Bogdan, kajkavsko narječje i kajkavska književnost (a slično je i s ostalim narječjima) nisu još uvijek dovoljno istraženi. (Turza-Bogdan, 2008.). Danas se kajkavski u Republici Hrvatskoj pretežno govori sjeverno od Kupe, u dijelu Gorskoga kotara te u Međimurju. Temeljem dosadašnjih istraživanja Lončarić je unutar kajkavskog narječja odredio 15 dijalekata pa tako govor Peteranca pripada turopoljsko-posavskom dijalektu čije su temeljne karakteristike : s metatonijskog cirkumfleksa (novoga praslavenskoga dugosilaznoga naglaska u središnjem položaju) silina je pomaknuta prema početku riječi, ali se ona ne pomiče s medijalnih kratkih slogova. (Lončarić, 1991.), refleks poluglasa je otvoreno /ɛ/, dok je jat dao zatvoreno /ɛ/. Osim tih obilježja postoje još neka karakteristična o kojima će biti riječi u nastavku poglavlja.

3.1. Akcentuacija

Poznato je kako je Ivšić podijelio kajkavske govore po naglasnim značajkama u četiri skupine. Iako osnovna karakteristika peteranske akcentuacije ne pripada ni jednoj od četiriju skupina, Ivšić govor Peteranca svrstava u svoju III. skupinu, odnosno u mlađu kajkavsku grupu uz zapažanje kako on odstupa od okolnih govora. Tu skupinu prema teritoriju rasprostiranja naziva turopoljsko-posavskom skupinom. Zapaža da je osnovna karakteristika te akcentuacije ta da je s metatonijskog cirkumfleksa silina pomaknuta prema početku riječi, ali se ona ne pomiče s medijalnih kratkih slogova. (Ivšić u Lončarić, 1991). Iz navedenog razloga imamo *p'osekel*, *g'ovedina* od *posêkel*, *govêdina*, ali ostaje *pos'ekli*, *gov'edo*. Pretpostavka takve akcentuacije jest samo podrijetlo stanovništva te utjecaji susjednih govora s ograničenim mjestom naglaska, npr. *kravôm*, kao *vodôm*.

Utjecaj susjednih govora vidi se u kontinuantu prethodno izjednačenih starih samoglasnika, čije je jednačenje karakteristika većine kajkavskih govora. Konkretno

radi se o stražnjem nazalu (φ) i slogotvornom (l) čija je kontinuantka kasnije izjednačena s etimološkim o pa tako imamo *pot* 'put', *roka* 'ruka', *soza*, *plot*.

Kada je riječ o prozodijskom sustavu Peteranskog govora važno je spomenuti kako on ima „tipičan kajkavski inventar, dakle razlikovni su mjesto naglasaka, kvantiteta (opreka *dugo* ~ *kratko*) i modulacija (kretanje tona).“ (Lončarić, 1991.) Svaki slog može nositi silinu i biti naglašen, a posljednji slog to može jedino ako je dug. Kako Lončarić objašnjava, opreka po kvantiteti postoji u svim slogovima osim u ultimi.

Pri izgovoru naglasaka zapaženo je da se uzlazni naglasak koji odgovara novijem kajkavskom akutu u primjerima kao *glāva* (<*glāv'a*) najčešće zamjenjuje silaznom modulacijom što znači da se govori *glāva*. U rjeđim slučajevima silazni naglasci mogu se zamijeniti uzlaznim kao npr. u riječi *gāvran/gāvran*.

Lončarić bilježi i *pi:t'ati* kao primjer redovno prenesne siline dok je sa zadnjeg kratkog sloga ona prenesna još ranije pa imamo *ž'ena*.

Prema zaključku koji je zapisao Blažeka, svaka se tonička riječ može izgovoriti i s dugim i s kratkim naglašenim vokalom. „Fonološki je relevantno samo mjesto siline, a modulacija, dizanje i spuštanje tona, te kvantiteta, duljina ili kraćina sloga, odnosno vokala, nema značaja na razini fonema i riječi. Te vrednote imaju ulogu na razini rečenice, tj. njima se ostvaruje rečenična intonacija“ (Blažeka, 2003.) koja je u kajkavskim govorima od velikog značaja te odaje stav i raspoloženje govornika.

3.2. Vokalizam

Peteranski se govor od ostalih razlikuje po svojoj akcentuaciji, ali i po crti vokalizma, dijakrona, iz razvoja samoglasničkog sustava o čemu će ovdje biti riječi. Naime, prema obilježjima koje je zapazio Lončarić posebnost izjednačavanja starog *jata* i poluglasa očituje se u zatvorenijem vokalu tipa e (obično) nasuprot otvorenijem e od staroga, etimološkoga e i prednjeg nazala φ (*męso*, *žęna*), ali u Peteranskom govoru nije tako. U ovom je govoru *d'ęca* i *ž'ęna* – zatvoreno od *jata* i otvoreno φ od staroga e , ali je usprkos tome ostalo *męgla*, *st'ęza* za razliku od susjednih govora. Lončarić zaključuje kako se „stari poluglas nije izjednačio s jatom, već s etimološkim e (s kojim se prije izjednačio φ) u otvorenom φ .“ (Lončarić, 1991.) Zbog utjecaja okolnih sela izgovor nekih riječi se ne razlikuje već ostaje isti za sva bliska naselja (*st'ęza*, *m'ęgla*).

Osim navedenog, specifičan je i izgovor niskoga (akustički) difuznoga vokala *u*, koji je povišen, a artikulacija mu je pomaknuta naprijed. U Peterancu takav slučaj nije prednji glas *ü* već povišeni (pomaknut unaprijed) stražnji glas kao npr. *dúša*.

3.3. Morfologija

Na morfološkom je planu vidljiv utjecaj okolnih mjesta (podosta sličnosti s govorom naselja Torčec) kao i specifičnost ovog govora u odnosu na ostale s obzirom na povijest, konkretno zbog migracija i miješanja stanovništva. Iako je naselje u neposrednoj blizini grada Koprivnice ono spada u posebnu kategoriju (III. skupina prema Ivšiću) te je preuzelo neke govorne značajke okolnih mjesta. No opće je poznato da se lokalni govori razlikuju od naselja do naselja pa se tako govor Peteranca po već navedenim karakteristikama razlikuje od ostalih mjesnih govora.

4. MALI RJEČNIK GOVORA PETERANCA

A

1. **ambrela** f. – kišobran
Zemi ambrelo bu curelo.
Uzmi kišobran, kiša će.

B

1. **beciklin** m. – bicikl
Dojem z beciklinom.
Doći ću biciklom.
2. **bečati** impf. – plakati
Maznul ga je, ve se beči.
Udario ga je pa plače.
3. **bedast** adj. – smotan, glup
Bedast je kak noć.
Stvarno je smotan/glup.

4. **betežen** adj. – bolestan
Pije leke kad je betežen.
Bolestan je pa pije lijekove.

5. **bil** – bio
Bil sem fčera na fešte.
Jučer sam bio na fešti.
* **neje bil** – nije (bio)
Pak neje došel.
Opet nije došao.
* **nem bil** – ne budem, neću
Nem pozabil.
Neću zaboraviti.

6. **birtija** f. – krčma, kafić
Pak je očel v birtijo.
Opet je otišao u krčmu.

7. **bogečki** adj. – skroman, siromašan
Pogleč kak v bogečki hiži živiju.
Pogledaj u kako skromnoj kući žive.

C

1. **cajt** m. – vrijeme
Nemam cajta.
Nemam vremena.

2. **cepati** impf. - cijepati (drva)
Hapi se cepati kaj deneš v peč.
Počni cijepati drva da staviš u peč.

3. **Cigan** m. – Rom
Črni je kaj cigan.
Crn/taman je kao Rom.

4. **cirkva** f. – crkva
Očle so žene v cirkvo.
Žene su otišle u crkvu.

5. **cucek** m. – pas
Žeden sem kaj cucek.
Žedan sam kao pas. (Jako sam žedan.)

6. **cug** m. – vlak
Hitil se pod cug.
Bacio se pod vlak.
7. **cukor** m. – šećer
Ne mi je slatko, dej mi cukora.
Nije dovoljno slatko, dodaj mi šećer.

Č

1. **čas** m. – ovaj tren, uspravo sada
Ve of čas mi je rekel.
Upravo mi je rekao.
2. **čavel** m. – čavao
Dej mi čavle kaj zabijem letvo.
Daj mi čavle da pričvrstim dasku.
3. **čerešnja** f. – trešnja
Ve buju čerešenje zrele.
Uskoro će dozrijeti trešnje.
4. **čerevo** n. – crijevo, trbuh
Prejel sem se, boli me čerevo.
Boli me trbuh jer sam se prejeo.
5. **čez** – kroz
Pemo čez tunel.
Ići ćemo kroz tunel.
6. **čkometi** impf. – šutjeti
Pametneši si dok čkomiš.
Pametniji si dok šutiš.
7. **čmela** f. – pčela
Čmela me fpičila.
Ubola me pčela.
8. **čobe** f. – usne
Kaj so ti čobe črlene.
Usne su ti jako crvene.

9. **čoraf** adj. – koji ne vidi dobro
Kaj si čoraf?
Ne vidiš dobro?

10. **čovjek** m. – čovjek
Kakov si ti to čovek?
Kakav si ti to čovjek?

11. **črno** adj. – crno
Črni je kak cigan.
Crn/taman je kao Rom.

12. **čuček** m. – pilić
Čučeki so se zlegli.
Izlegli su se pilići.

D

1. **dekla** f. – djevojka
Gleč kak je lepa dekla.
Pogledaj kako lijepa djevojka.

2. **deska** f. – daska
Ravna je kaj deska.
Ravna je kao daska.

3. **dežd** m. – kiša
Bo dežd curel.
Kiša će.

4. **dihati** impf. – disati
Naj tak glasno dihati nemrem spati.
Nemoj tako glasno disati ne mogu spavati.

5. **dišati** impf. – mirišati
Kak lepo diši.
Lijepo miriše.

6. **domo** n. – doma
Očel je domo.
Otišao je kući.

7. **drevo** m. – drvo
Drevo se zrušilo.
Srušilo se drvo.
8. **drot** m.- žica
Deni drota na među.
Postavi žicu na među.

F

1. **fajrunt** m. – kraj (zabave)
Šest vur je ve bo fajrunt.
Šest sati je uskoro će biti kraj. (zabave)
2. **farbati** impf. – bojati
Sosed farba lesa.
Susjed boja ogradu.
3. **fčera** – jučer
Fčera smo se vidli.
Vidjeli smo se jučer.
4. **fest** adj. – jako, previše, puno
Fest je spil.
Puno je popio.
5. **firanjge** f. – zavjese
Firanjge treba oprati.
Treba oprati zavjese.
6. **fort** – stalno
Fort nekaj pripoveda.
Stalno nešto priča.
7. **fpičiti** impf. – ubosti
Josa me fpičila.
Ubola me osa.
8. **friško** adj. – svježe
Spekla je friškoga kruha.
Ispekla je svježi kruh.

9. **fteknoti** impf. – umetnuti

Ftrekni v struju.

Umetni u struju/utičnicu.

10. **ftič** m. – mala ptićica

Ftič je opal z gnezda.

Ptić je pao iz gnijezda.

G

1. **gaden** adj. – ružan, ne lijep

Gaden je kaj noć.

Ružan je kao noć. (Loše izgleda.)

2. **ganjek** m. – hodnik

V granjku sem ostavila.

Ostavila sam u hodniku.

3. **gda** – kada

Gda je to bilo?

Kada je to bilo?

4. **gdo** – tko

Gdo ti je to rekel?

Tko ti je to rekao?

5. **genuti** impf. – micati se, pomaknuti se

Dej se geni nekam.

Pomakni se.

6. **gledeti** impf. – gledati, promatrati

Kaj me tak glediš?

Što me tako gledaš?

7. **gliboko** ajd. – duboko

Kak je zdenec gliboki.

Bunar je jako dubok.

8. **graba** f. – ispokano udubljenje u zemlji (za protjecanje vode u selima)

Opal je v grabo.

Pao je u grabu.

H

1. **hitati** impf. – bacati
Odi hitat kuruzo f koš.
Dođi bacati kukuruz u koš.
2. **hiža** f. – kuća
Kupil je novo hižo.
Kupio je novu kuću.
3. **hračnuti** impf. – pljunuti
Naj hračkati okolo.
Nemoj pljuvati okolo.
4. **huda** adj.– zla, loša
Huda baba.
Zla žena.

I

1. **imeti** impf. – imati
Imel je tak lepu ženu.
Imao je lijepu ženu.
2. **iskati** impf. – tražiti
Opal mi je gumb ve ga iščem.
Pao mi je gumb pa ga tražim.
3. **iti** impf. – ići
Naj tak brzo iti.
Ne idi tako brzo.

J

1. **je** – da (potvrda nečega)
Je tak je bilo.
Bilo je tako.
2. **ječ** – jedi
Ječ ve toga obeda.
Jedi objed.
3. **jemput** – jednom
Jemput bom potrefil.
Jednom ću pogoditi.

4. **jen** – jedan
Jen gemišť je kak i nišť.
Jedan gemišť je kao ništa. (Jedan gemišť se ne računa.)
5. **jesem** – jesam
Negda jesem znal.
Nekada sam znao.
6. **Jezuš** m. – Isus Krist, Bog
Jezuš ga je spasil.
Bog ga je spasio.
7. **jočale** f. – naočale
Dej mi jočale ne vidim.
Dodaj mi naočale, ne vidim.
8. **joči** f. – oči
Kak ima lepe zelene joči.
Ima lijepe zelene oči.

K

1. **kaj** – što
Kaj si rekel?
Što si rekao?
2. **kefa** f. – četka
Z kefom to zribaj.
Izribaj to četkom.
3. **kinčiti** adj. – kititi
Zutra bumo bora kinčili.
Sutra kitimo bor.
4. **kleti** impf. – psovati
Naj kleti.
Nemoj psovati.
5. **klopač** m. – čekić
Z klopačom ga vudri.
Udari ga čekićem.

6. **kmica** f. – mrak
Već je kmica vune.
Pao je mrak.
7. **kocen** m. – 'unutrašnjost' klipa (kukuruza)
Kocene hiči v kraj.
Bacaj kocenje na stranu.
8. **kolec** m. – kolac
Zveži paradajza za kolec.
Priveži paradajz za kolac.
9. **kotec** m. – svinjac
Smrdi kaj v kocu.
Zaudara kao u svinjcu.
10. **kotel** m. – kotao
Peče rakijo v kotlo.
Peče rakiju u kotlu.
11. **kre** adj. – pokraj
Živi kre Janice.
Živi pokraj Janice.
12. **kromper** m. – krumpir
Krompere pemo skapat.
Ići ćemo vaditi krumpire.
13. **kuruz** f. – kukuruz
Kuruzo pela na pijac.
Vozi kukuzur na plac.
14. **kušuvati** impf. – ljubiti
Kaj se kušujete tulko?
Što se toliko ljubite?

L

1. **lač** f. – hlače
Lače sem si zmazal.
Zaprljao sam hlače.
2. **lajbek** m. – prsluk
Lajbeka si deni bo ti zima.
Uzmi prsluk bit će ti hladno.

3. **lasi** f. – kosa
Lasi so ti masni.
Kosa ti je masna.
4. **lefko** adj. – lagano
Lefko je kaj pero.
Lagano kao pero.
5. **lesa** f. – ograda
Leso zapri dok otido.
Zatvori ogradu dok odu.
6. **lojtre** f. – ljestve
Dej mi lojtre nemrem do gore.
Dodaj mi ljestve ne mogu do gore.
7. **luščinje** n. – 'listovi' kukuruze kojima je omotan klip
Hiti luščinje f kraj.
Baci listove kukuruze kojima je omotan klip na stranu.

M

1. **mam** – odmah
Mam sem krenul čim sem čul.
Krenuo sam čim sam čuo.
2. **meša** f.- sveta misa
Žene so na mešu očle.
Žene su otišle na svetu misu.
3. **minduše** f. – naušnice
Kakve so ti to minduše?
Kakve su ti to naušnice?
4. **mlajši** ajd. – mlađi
Našla si je majšega.
Našla je mlađeg.
5. **morem** – mogu
Morem ja to.
Mogu ja to.

6. **morti** – možda
Morti je pozabil.
Možda je zaboravio.

N

1. **naj** – nemoj
Naj me zafrkavati.
Nemoj me zezati.
2. **najemput** – najdenom
Najemput se skupnol od nekud.
Najednom se od nekud pojavio.
3. **najti** impf. – naći
Nemrem ključe najti.
Ne mogu naći ključeve.
4. **najže** n. – tavan
Na najžo je kmica.
Mrak je na tavanu.
5. **nametati** impf. – stavljati, naslagati
Se je nametala na hrpu.
Sve je naslagala na hrpu.
6. **natovariti** impf.– natrpati
Kaj si se tak natovaril?
Zašto si tako natrpao?
7. **navek** – uvijek
Samo se navek svadiju.
Uvijek se svađaju.
8. **nazaj** – natrag
Pemo nazaj tam.
Ići ćemo natrag.

9. **nesti** impf. – nositi
Nemrem nesti žmeško je.
Ne mogu nositi, teško je.

O

1. **obed** m.– ručak
Mama zove na obed.
Mama zove na ručak.
2. **obleka** f. – roba
Naj si obleko pozabiti.
Nemoj zaboraviti robu.
3. **oblok** m. – prozor
Obloka otpri kaj se zlufta.
Otvori prozor da uđe zrak.
4. **obrnoti** impf.- okrenuti
Očli so seno obrnoti.
Otišli su okrenuti sijeno.
5. **odišel je** – otišao je
Još je fčera odiel.
Otišao je još jučer.
6. **odzač** adj.- odozada
Odzač si se zmazal.
Uprljao si se odozada.
7. **of** – ovaj
Of mi je to rekel.
Ovaj mi je rekao.
8. **oranje** s.– oranica, polje za sadnju kultura
Očel je s traktorom na oranje.
Otišao je traktorom na polje.
9. **otcunoti** impf. – otključati
Dej otcuni lesa.
Otključaj lesu.

10. **otpirati** impf.- otvarati
Otpirem poklona.
Otvaram poklon.

P

1. **pajcek** m. – praščić
Je debeli kaj pajcek.
Debeo je kao praščić.
2. **pajdaš** m.– prijatelj
To mi je pajdaš dal.
Dao mi je prijatelj.
3. **palec** m.– palac
Palec na nogi me boli.
Boli me palac na nozi.
4. **pameten** adj.- pametan
Kaj se pravi pameten?
Zašto se pravi pametan?
5. **pavučinje** n. – paučina
Zemi metlu i pomeči pavučinje.
Uzmi metlu i pometi paučinu.
6. **pelati** impf.– voziti
Bumo pitali ak nas more pelati.
Pitat ćemo može li nas voziti.
7. **pemo** – ići ćemo
Sem ti rekel da pemo.
Rekao sam ti da ćemo ići.
8. **penezi** m. – novci
Dobil je peneze.
Dobio je novce.
9. **pes** m.- pas
To sosedin pes laje.
Susjedin pas laje.

10. **pesek** m. – pijesak
Pesek mi je v joči očel.
Pijesak mi je upao u oči.
11. **pevec** m.– pijetao
Pevec me naganjal.
Pijetao je krenuo zamnom.
12. **piščok** m. – pilić
Zlegli so se piščoki.
Izlegli su se pilići.
13. **plot** m.- ograda
Se naslonil na plot kaj da je pijani.
Naslonio se na ogradu kao da je pijan.
14. **pojti** impf.– krenuti, poći
Pojdi ti ja te stignem.
Kreni, stići ću te.
15. **pop** m. – velečasni
Pop je mešo služil.
Velečasni je služio svetu misu.
16. **popevati** impf.- pjevati
Soseda popeva dok vrta sadi.
Susjeda pjeva dok sadi vrt.
17. **poplun** m.- pokrivač
Dej mi popluna nekaj je friško.
Dodaj mi pokrivač hladno je.
18. **poprek** adj.– prijeći prečicom, kraćim putem
Pemo poprek bumo prije došli.
Ići ćemo prečicom, prije ćemo stići.
19. **porinuti** impf.- gurnuti
Probaj ga porinuti.
Pokušaj ga gurnuti.
20. **potlam** – poslije
Pemo potlam nemrem ve.
Ići ćemo poslje, sada ne mogu.

21. **povedati** impf.– pričati, pripovijedati, govoriti
To mi je on povedal.
On mi je pričao.
22. **prasica** f.- krmača
Debela je kak prasica.
Debela je kao krmača.
23. **prejti** impf.– proći, otići
Dej samo prejdi kre toga naj gledeti.
Prođi pokraj i ne gledaj.
24. **preveč** adj. – previše
Preveč sem freča popil.
Jučer sam previše popio.
25. **preživati** impf. – dugo žvakati
Preživa kak krava.
Žvače dugo kao krava.
26. **pripraviti** impf. – pripremiti
Pripravil sem si kaj ne ostavim.
Pripremio sam da ne zaboravim.
27. **prošćenje** n.– proštenje za blagdan svetaca župne crkve
Zutra bu prošćenje pak dojadi.
Sutra je proštenje za blagdan svetaca župne crkve, dođi.
28. **prut** m. – štap
Tenki je kaj prut.
Tanak je kao štap.
29. **puca** f. – djevojka, cura
Prava puca za ženiti.
Prava djevojka za udaju.

R

1. **raca** f.- guska
Raca mi je pobegla.
Guska mi je pobjegla.
2. **rajfešlus** m.– cifer (npr na hlačama)
Rajfešlusa zapri.
Zatvori cifer.
3. **raniti** impf.- hraniti
Narani pajceke.
Nahrani svinje.
4. **ranje** n. – jutro
Pemo to z ranja rešiti.
Riješit ćemo to ujutro.
5. **rasove** f.– vile (oruđe)
Na rasove se napičil.
Napiknuo se na vile.
6. **rasprti** impf.- otvoriti
Raspri vrata kaj nuter dojdem.
Otvori vrata da uđem.
7. **reč** f.- riječ
Da bi reč rekel.
Da bih riječ rekao.
8. **rešt** m. – zatvor
Kaj je delal ne ni čudo kaj je završil v reštu.
Nije čudo što je završio u zatvoru s obzirom na to što je radio.
9. **rintati** impf.- raditi
Rintam cele dane i još je ne dost.
Cijele dane radim i još nije dovoljno.
10. **rit** f.– stražnjica
Nečeš me poslušati pak odi v rti.
Ne želiš me poslušati pa idi u 'stražnjicu'. (Tvoja greška što me ne želiš poslušati.)

11. **robac** m.– marama, rubac
Gleč ima novoga robca.
Pogledaj ima novu maramu.

S

1. **scati** impf.– vršiti malu nuždu
Nemrem više poscal se bum.
Moram izvršiti malu nuždu.
2. **sekira** f.- sjekira
Zemi sekiro kaj dreva nacepaš.
Uzmi sjekiru da nacijepaš drva.
3. **seno** n.- sijeno
Kak seno lepo diši.
Kako sijeno lijepo miriše.
4. **skapati** impf. – iskopavati
Pemo krompere skapat.
Ići ćemo vaditi krumpire.
5. **smetje** n.- smeće
Znesi smetje vun kaj otpelaju.
Iznesi smeće da otpeljaju.
6. **sprevod** m.– sprovod
Moram na sprevod Branko je vmrl.
Moram na sprovod, Branko je umro.
7. **steza** f.– staza
Hodaj po stezi.
Hodaj po stazi.
8. **stovariti** impf.– istovariti
Stovari samo tu bum posle pospravila.
Ovdje istovari kasnije će pospremiti.

Š

1. **ščava** f.– hrana za svinje
Odnesi ščavu svinjam.
Odnesi hranu svinjama.

2. **šćrbavi** impf.– bez jednog (ili nekoliko) zuba, krezub
Otpal mu je zub ve je šćrbavi.
Otpao mu je zub pa je krezub.

3. **šeflja** f.– grabilica (za juhu)
Zgrabi mi šeflju juhe.
Zagrabi mi grabilicu juhe.

4. **šempeter** m.– prikolica za sijeno
Dopelali so pun šempeter sena.
Dovezli smo punu prikolicu za sijeno.

5. **škvorec** m.– čvorak
Pak mi je škvorec čerešnje pojel.
Opet mi je čvorak pojeo trešnje.

6. **šnjofati** impf.– mirisati
Kaj to pes šnjofa?
Što to pas njuška?

7. **špajza** f.– smočnica
Pekmez ti stoji v špajzi.
Pekmez je u smočnici.

8. **šparet** m.– peć
Deni na šparet kaj se zgreje.
Stavi na peć da se ugrije.

9. **što** – tko
Što je to tam?
Tko je tamo?

10. **štomfi** m.– čarape
Štomfi so se oprali.
Čarape su oprane.

11. **štrik** m.– uže (npr. za sušenje veša)
Deni veša na štrik sušit.
Stavi veš na uže da se suši.

T

1. **tanjer** m.- tanjur
Nameči si v tanjer kulko buš pojel.
Izvadi na tanjur koliko ćeš pojesti.
2. **terati** impf.- tjerati
Sosed tera kokoši spat.
Susjed tješa kokoši na spavanje.
3. **tok** f.- pernica
Vrni olovko v tok.
Vrati olovku u pernicu.

V

1. **vanjkuš** m.– jastuk
Vanjkuš mi je pre debeli nemrem se namestiti.
Jastuk mi je pre debeo ne mogu se namjestiti.
2. **ve** – sada
Ve nemrem nikam.
Sada ne mogu nikamo.
3. **večerja** f.- večera
Zvali su me na večerjo pak pem.
Pozvan sam na večeru pa ću ići.
4. **vedrica** f.- kanta
Deni jaboke vu vedrico bumo ih tak zeli.
Stavi jabuke u kantu, tako ćemo ih uzeti.
5. **vezda** – sada
Najbole da vezda krenemo.
Najbolje da sada krenemo.
6. **vune** – vani
Vune sem to ostavil.
Ostavio sam vani.
7. **vura** f.- sat
Vura ti krivo ide.
Sat ti ne idi točno.

8. **vužigati** impf.– paliti, pokretati (npr. motornu pilu)
Vužgi peč kaj se zgrijemo.
Upali peč da se ugijemo.

Z

1. **zacunoti** impf.- zaključati
Zacuni vrata kaj te neščé ne fkradne.
Zaključaj vrata da te netko ne ukrade.
2. **zahod** m.- toalet
Moram na zahod.
Moram u toalet.
3. **zaprti** impf.– zatvoriti
Zapri posle kaj ne propuh.
Kasnije zatvori da ne bude propuh.
4. **zdenec** m.– bunar
Zagrabil je vodu z zdenca.
Zagrabio je vodu iz bunara.
5. **zdeno** adj.– hladno
Nem se v zdeni vodi pral.
Neću se prati u hladnoj vodi.
6. **zobače** f.- grablje
Idem seno zubačat.
Idem grabljati sijeno.
7. **zutra** – sutra
Nemrem ve pemo zutra.
Ne mogu sada, ići ćemo sutra.

Ž

1. **železo** n.– željezo
Cigani iščo železo.
Romi traže željezo.

2. **žmefko** adj.- teško
Nemrem zdiči kak je žmefko.
Toliko je teško da ne mogu podići.

5. ZAKLJUČAK

Živimo u dobu u kojem se sve više promiče tehnologija te zbog iste dolazi do dominacije engleskog jezika koji se sve više uvlači u naš sustav. Osim toga, u školama djecu od malih nogu forsiraju na pričanje standardom umjesto narječjem te se veći dio nastave odrađuje putem tableta umjesto klasičnog zapisivanja u bilježnice. Tako dolazi do gubljenja pisanih zapisa nekog govora i izvorni govor (nekog mjesta) izumire. Javlja se velika potreba za zapisivanjem određenih obilježja (tradicije) nekog mjesta kako ona ne bi nepovratno pala u zaborav. „Usvajamo li jezični standard pomoću tekstova na narječju, potičemo u učenicima svijest o kulturološkoj, sociološkoj i emocionalnoj vrijednosti hrvatskoga jezika sa svim njegovim narječjima.“ (Turza-Bogdan, 2008.) Nadam se kako će moj rad doprinjeti očuvanju baštine mog kraja i potaknuti na daljnja istraživanja na ovu temu.

Prema Lončarićevoj klasifikaciji kajkavskoga narječja (15 dijalekata), govor Peteranca pripada turopoljsko-posavskom dijalektu. S obzirom na akcentuaciju, prema Ivšiću on spada u treću, odnosno mlađu kajkavsku grupu. Osnovna karakteristika te akcentuacije je to što je s metatonijskog cirkumfleksa silina pomaknuta prema početku riječi, ali se ona ne pomiče s medijalnih kratkih slogova što se pripisuje podrijetlu stanovništva te migracijama te utjecaju susjednih govora. Pri izgovoru naglasaka zapaženo je da se uzlazni naglasak koji odgovara novijem kajkavskom akutu najčešće zamjenjuje silaznom modulacijom. Na području vokalizma, Lončarić zaključuje kako se stari poluglas nije izjednačio s jatom, već s etimološkim *e* (s kojim se prije izjednačio *ɛ*) u otvorenom *ɛ*. Na morfološkom su se planu dogodile neke promjene, bilo u dodiru s govorima okolnih mjesta, bilo pod utjecajem migracije stanovništva.

„Usudili bismo se reći da je kod većine učenika relacija 'od bližega prema daljemu i od poznatog k nepoznatom' gdje se pod bližim i poznatim smatra dijalekt, promijenjena u korist standardnog jezika.“ (Blažeka, 2008.) Usprkos toj činjenici, imanentna gramatika učenika vrlo je važna za ovladavanje standardnojezičnom kompetencijom i kao takva ne smije biti isključena iz nastave hrvatskoga jezika.

LITERATURA

1. Alerić, M. (2006). *Imanentna gramatika u ovladavanju standardnojezičnom morfologijom*. LAHOR – 2 (2006) Članci i rasprave : Izvorni znanstveni rad
2. Baričević, D. (2015). *Slovenski kipar Matija Gallo u Hrvatskoj*. Tema dvoboja: povijest umjetnosti: Izvorni znanstveni rad
3. Blažeka, Đ. (2003). *Vrela kajkavskih govora*. Čakovec: Visoka učiteljska škola
4. Blažeka, Đ. (2008). *Kakvi tekstovi na narječju trebaju u nastavi hrvatskoga jezika*. Metodika 17; Vol. 9, br. 2, 2008, str. 271-286: Izvorni znanstveni rad. Čakovec: Učiteljski fakultet
5. Hranjec, S. (2004). *Govor đaka kajkavaca*. GOVOR XXI (2004), I. Stručni rad. Čakovec : Visoka učiteljska škola u Čakovcu
6. Levaković, LJ. (1998). *Darovi neba*. Križevci: GRAVIS d.o.o
7. Lončarić, M. (1990). *Kaj – jučer i danas: ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini: s kartom narječja i bibliografijom*. Čakovec: Zrinski.
8. Lončarić, M. (1991). *Galovićeve i današnja Peteranska kajkavština*. Zagreb : Rasprave zavoda za hrvatski jezik 17 (1991) : Posebni otisak
9. Lončarić, M. (2005). *Kajkaviana & alia: ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima*. Čakovec: Zrinski; Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
10. Maresić, J., Menac-Mihalić, M. (2008). *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
11. Matijašić, K. (2016). *Program ukupnog razvoja općine Peteranec (PUR) za razdoblje 2015.-2020*. Koprivnički poduzetnik d.o.o
12. Njerš, M. (2013). *Zableni zvoni: djelići baštine Peteranca*. Koprivnica: Baltazar d.o.o.
13. Petrić, H. (2000/2001). *Prilozi za povijest školstva u Peterancu 1765. – 1918*. PODRAVSKI ZBORNIK 2000./2001. str. 91-103. Zagreb: Filozofski fakultet
14. Turza-Bogdan, T. (2008) *Kajkavski dramski tekst u funkciji učenja jezika*. Izvorni znanstveni rad. HRVATSKI, god. VI, br. 2, Zagreb: Učiteljski fakultet

Elektronički izvori :

1. Hrvatski povijesni portal na adresi <https://povijest.net/razvoj-naselja-uz-rijeku-dravu-u-dijelu-koprivnicke-podravine/> (6.6.2020.)
2. Općina Peteranec na adresi <https://peteranec.hr/> (6.6.2020.)

3. Župa Peteranec na adresi <http://www.biskupija-varazdinska.hr/biskupija/zupe/koprivnicki-dekanat/zupa-peteranec/624> (6.6.2020.)

Popis slika :

1. Slika 1. Geografski položaj naselja Peteranec na adresi <https://www.google.com/maps/place/Peteranec/>, (6.6.2020.)
2. Slika 2. Glavni oltar župne crkve Sv. Petra i Pavla u Peterancu iz osobne arhive
3. Slika 3. Župna crkva Sv. Petra i Pavla u Peterancu iz osobne arhive
4. Slika 4. Područna škola Fran Galović u Peterancu iz osobne arhive
5. Slika 5. Članovi Udruge žena *Hrvatsko srce* u Peterancu na adresi <https://kckzz.hr/udruga-zena-hrvatsko-srce-peteranec-tradicionalnom-mudlinijadom-proslavila-20-godisnjicu-rada/> , (6.6.2020.)
6. Slika 6. Članovi KUD-a *Fran Galović* u Peterancu na adresi <https://epodravina.hr/foto-kud-fran-galovic-i-udruga-zena-peteranec-obiljezili-galovicevu-jesen/>, (6.6.2020.)

PRILOG 1

Navedeni tekst na kajkavskom narječju (Peteranjski govor) namijenjen je učitelju te iz tog razloga sadrži riječi karakteristične za ovaj kraj koji će učitelj znati pravilno naglasiti. Predviđeno je da učitelj čita tekst učenicima koji ga primaju slušajući radi lakšeg razumijevanja.

Jen den unuki so došli s poset dedi Slavku. On je živel na farmi pa je imal puno živini : krave, bike, pajceke, race, piceke i tak. Deca so im nosila ščavu, jesti i piti, al je ne to bilo to; nesu se imeli z kem igrati. Hteli so da im deda da neku zanimaju al im je on ne znal pomoći. Tak so otišli na oranje i našli maloga mačka. Mam so ga zeli i donesli pokazati dedi koji ga je steral i rekel: 'Glečte kakov je, črni kaj cigan'. Deca so bila tužna i dedi je bilo žal al je ne znal kak da ve to popravi. Sprobaval ih je sakak zabavljati : delal im je igračke z luščinja i koceni, pelal ih na traktoru, zel firanjge i glumil duha al nikaj od toga ih neje zanimalo. Tak je Slavko odlučil najti toga mačka i zeti ga nazaj domo. Iskal ga je al ga je ne mogel najti. Več mu je fest bilo žal i očel je na najže da se zbeči od tuge. Dok je došel na najže čul je da gore nekaj mrnjavče i mam je skužil da je maček pobegel gore. 'Bog mi je pomogel' zderal se Slavko i zišel z

mačkom dole z najža. Deca su se tak veselila kaj so ne znali kam bi od sreče. Od onda se si četiri skup igraju i Slavko uživa z svojim unukima.

Manje poznate riječi:

- ščava – hrana za svinje
- luščinje - 'listovi' kukuruze kojima je omotan klip
- koceni - 'unutrašnjost' klipa (kukuruza)
- pelati – voziti
- zel – uzeo
- firanjge – zavjese
- nazaj – natrag
- fest – jako
- očel je – otišao je
- najže – tavan
- zbeči – isplače
- mrnjavče – mjauče

Prijedlog - nakon teksta moguć je razgovor o baki i djedu, životu na selu, kućnim ljubimcima i brizi o njima. (npr: Imate li baku i djeda? Gdje oni žive? Po čemu se život na selu razlikuje od života u gradu? Navedi još neke domaće životinje. Imaš li kućnog ljubimca? Kako brineš o njemu?)

Životopis

Moje ime je Helena Grčić. Rođena sam 18. siječnja 1997. godine u Zagrebu, a živim u Peterancu. Osnovnu školu sam pohađala u Peterancu (od prvog do četvrtog razreda) i nastavila u Drnju (od petog do osmog razreda) te završila 2011. godine nakon čega sam upisala Opću gimnaziju u Koprivnici. Po završetku srednjoškolskog obrazovanja 2015. godine upisala sam učiteljski studij, modul hrvatski jezik na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, odsjek u Čakovcu.

Izjava o samostalnoj izradi diplomskog rada

Ja, Helena Grčić, izjavljujem da sam svoj diplomski rad na temu *Mali rječnik govora Peteranca* izradila samostalno uz vlastito znanje i pomoć obitelji u prikupljanju građe za diplomski rad te uz pomoć stručne literature i mentora, prof. dr. sc. Đure Blažeke.

Potpis: _____